

АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В АПК

Комарчук О.В., ст. викладач

Полтавський інститут економіки і права

Стаття узагальнює особливості відносин між учасниками функціонування корпорацій. Зазначає, що корпоративні відносини є достатньо організованим соціокультурним феноменом, який характерний високому рівню інституційного розвитку народногосподарського комплексу. Для комплексної діагностики стану системи корпоративного управління проводиться всебічна оцінка стандартів управління, аналізується система взаємодії між керівництвом компанії, радою директорів, акціонерами і іншими зацікавленими особами..

Article summarizes the features of the relations between the participants functioning corporations. Notes that corporate relations are sufficiently organized socio-cultural phenomenon which is characterized by high levels of institutional development of national economic complex. For a comprehensive diagnostic system of corporate governance conducted a comprehensive assessment standards management system analyzes the interaction between the company's management, board of directors, shareholders and other stakeholders.

Постановка проблеми. Проблема корпоративного управління завжди зводиться до питання про оцінку його ефективності. Під ефективним корпоративним управлінням ми розуміємо управління, яке дозволяє корпораціям реалізувати свої потенційні можливості щодо залучення інвестицій, раціонально використовувати отримані кошти, а також забезпечувати зростання вартості капіталу акціонерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професор Стенфордського університету М.Аюкі вважає, що «...метою ефективного корпоративного управління є забезпечення умов контролю за менеджерами». Аналіз більшості сучасних методів оцінювання ефективності корпоративного управління показав, що вони зосереджені на адаптації зарубіжних методик, технологій управління до сучасних проблем українських акціонерних товариств.

Постановка проблеми. Метою статті є розкриття поняття ефективності в різних його видах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначення ефективності корпоративного управління можна виділити в такі види:

- за наслідками отриманих результатів. За цією ознакою виділяють три види ефективності: економічну, соціальну та соціально-економічну.

Економічна ефективність відображає різноманітні вартісні показники, що характеризують проміжні і кінцеві результати виробництва на підприємстві: зростання продуктивності праці, зниження собівартості продукції, збільшення прибутку, зниження матеріаломісткості, фондомісткості, трудомісткості продукції тощо.

Форми прояву соціальної ефективності пов'язані з поліпшенням умов праці, зростанням життєвого рівня народу, поліпшенням екологічних параметрів, збільшенням тривалості життя людей та ін. Соціальна ефективність визначається скороченням тривалості робочого тижня, збільшення кількості

нових робочих місць і рівня зайнятості населення, безпеку умов праці, стану навколишнього середовища.

Форми прояву соціально-економічної ефективності зумовлені намаганням отримати максимальну економічну ефективність при заданих параметрах соціального характеру;

- за характером здійснюваних витрат. За цією ознакою розрізняють ефективність застосовуваних ресурсів та ефективність витрат (спожитих ресурсів). До ефективності застосовуваних ресурсів відносять: ефективність виробничих фондів, ефективність трудових ресурсів, ефективність нематеріальних активів. До ефективності витрат належать: ефективність капітальних вкладень, ефективність поточних витрат, ефективність сукупних витрат. Із назв окремих видів ефективності, що входять до першої та другої груп, поділ на ці групи зумовлений необхідністю. В конкретній ситуації оцінювання ефективності діяльності підприємства слід застосовувати той варіант, який є більш адекватним економічному завданню, що вирішується. Тому право на існування мають показники обох зазначених груп;

- за видами господарської діяльності. До цієї групи показників ефективності належать: ефективність виробничої, торговельної, банківської, страхової та інших видів діяльності. Специфіка виду діяльності накладає певний відбиток на методологію визначення ефективності діяльності конкретного підприємства чи його структурних підрозділів, що проявляється в специфіці навіть самих показників ефективності, які застосовуються для цього;

- за рівнем господарювання. До цієї групи відносяться: ефективність економіки в цілому, ефективність галузі, об'єднання підприємств, підприємства, структурного підрозділу підприємства, ефективність окремих видів продукції;

- за рівнем оцінювання. Відповідно до цієї ознаки ефективність може бути на рівні суспільства та на рівні суб'єкта підприємства (господарювання). Необхідність поділу показників ефективності на ці дві групи зумовлена певною різницею інтересів суспільства, держави та підприємства. Як наслідок, має місце невідповідність між критеріями оцінювання ефективності тих чи інших явищ або заходів (наприклад, економічних законів, зокрема, з питань оподаткування). Держава має свої критерії, а підприємства – свої, і вони часто істотно різняться. Так, оцінюючи ефективність діяльності підприємства, держава обчислює його валовий прибуток. Останній містить суму податків та інших обов'язкових платежів, що виплачуються з прибутку. Для підприємства ж ефективність – це чистий прибуток, котрий залишається у його розпорядженні після сплати всіх обов'язкових платежів;

- за умови оцінювання. За цією ознакою виділяють реальну, розрахункову та умовну ефективність. Реальна ефективність – це фактичний рівень витрат та результатів за даними бухгалтерського обліку та звітності. Розрахункова базується на проектних або планових показниках, отриманих розрахунковим шляхом. Умовна ефективність використовується для оцінювання роботи структурних підрозділів підприємства;

- за ступенем збільшення ефекту. Ця ознака дає змогу відокремити первісну та мультиплікаційну ефективність. Необхідність такого поділу видів ефективності викликана тим, що в результаті здійснення ти чи інших заходів може спостерігатися як одноразовий ефект, так і мультиплікаційний. Мультиплікаційна ефективність спостерігається тоді, коли первісна ефективність повторюється й примножується на різних рівнях даного підприємства, а також поширюється на інші підприємства і організації;

- за метою визначення. За цією ознакою розрізняють абсолютну та порівняльну ефективність. Абсолютна ефективність характеризує загальну або питому (в розрахунку на одиницю витрат чи ресурсів) її величину, яку отримує підприємство в результаті своєї діяльності за певний проміжок часу. Порівняльна ефективність визначається шляхом порівняння можливих варіантів господарювання і вибору кращого з них. Її рівень відбиває економічні, екологічні, соціальні та інші переваги певного варіанта реалізації господарських рішень (напрямку діяльності) порівняно з іншими варіантами;

- за типом процесу. Ця ознака дає змогу диференціювати підходи до оцінювання ефективності, враховуючи специфіку окремих процесів, які відбуваються на підприємстві. З погляду цієї ознаки можна окремо розглядати ефективність виробничих процесів (з точки зору як організаційної, так і технічної), ефективність управління, ефективність інвестиційної, інноваційної, маркетингової, фінансової діяльності тощо.

Що стосується безпосередньо ефективності управління – то ця категорія відбиває результативність управлінської діяльності, що визначається як відношення отриманих результатів від реалізації певних управлінських важелів в організації до витрат, які супроводжують їх одержання.

Основними критеріями, параметрами оцінки системи корпоративного управління є: якість, надійність, ефективність.

Якість – об'єктивна і загальна характеристика об'єктів, що виявляється в сукупності їх властивостей. Саме якість обґрунтовує необхідність здійснення управлінських дій по досягненню того, щоб рівень управлінської дії (зворотний зв'язок) був релевантний економічним, соціальним і особистим потребам власників бізнесу, забезпечуючи при цьому гарантоване збереження капіталу і прав акціонерів.

Надійність – комплексна власність об'єкту (системи), що полягає в його здатності виконувати задані функції, зберігаючи свої основні характеристики у встановлених межах. Щодо системи корпоративного управління надійність можна визначити як правильне виконання менеджерами управлінських процедур при впливі на об'єкт управління.

Ефективність – це результативність процесу, операції, яка визначається як відношення ефекту, результату, що зумовили його отримання. Ефективність системи корпоративного управління можна визначити як здатність системи управління досягати поставлених цілей за мінімальний час і мінімальними витратами при дотриманні прав і інтересів акціонерів.

Особливість функціонування корпоративних підприємств передбачає досягнення ефективності управління забезпечення задоволення потреб кож-

ного члена організації відповідно їх внеску в досягнення цілей. Це уособлює поєднання елементів соціальної та економічної ефективності управління, тобто забезпечення соціально-економічної ефективності (уособлення ефективності корпоративного управління відповідно до конкурентного підходу), яка полягає у створенні балансу інтересів зацікавлених в діяльності акціонерного товариства осіб.

Складність управління акціонерного товариства полягає в постійному зіткненні інтересів та розбіжностей між ними, що стало наслідком розподілу функцій володіння і управління. Забезпечення соціально-економічної ефективності корпоративного управління вимагає постійного погодження, координації та розв'язання конфлікту інтересів учасників корпоративних відносин. Тому чітке визначення учасників корпоративних відносин, їхніх інтересів та прагнень є важливою складовою корпоративного управління, без чого ефективно здійснення цього процесу в корпораціях стає неможливим.

Загалом розрізняють якісні та кількісні методи оцінювання ефективності корпоративного управління. Найбільш наближеним до використання в сучасних українських умовах видаються такі якісні методики, як порівняльний метод, метод оцінювання ризиків корпоративного управління та рейтинговий метод.

Висновки. На сучасному етап слід зазначити, єдиної моделі корпоративного управління, яка працює у всіх країнах, немає. Цей факт ускладнює розробку єдиного еталону корпоративного управління.

Аналіз більшості сучасних методів оцінювання ефективності корпоративного управління показав, що вони зосереджені на адаптації зарубіжних методик, технологій управління до сучасних проблем українських акціонерних товариств. В результаті, не беруться до уваги національні українські моделі, що формуються. Вирішення цієї проблеми вбачається у розробленні принципово іншого підходу, який ґрунтувався б не на повному копіюванні навіть позитивних форм відносин, інститутів і механізмів, а на створенні умов для формування нового українського типу корпоративного управління з урахуванням історичних, економічних і соціальних особливостей національного управління.

Для систематизації уявлень про механізм оцінки ефективності корпоративного управління для подальшої розробки відповідної технології і системи показників для вітчизняних підприємств, необхідно розглядати (індивідуально до кожного підприємства) існуючі методики оцінки, їх переваги і недоліки.

Література:

1. Економіка підприємства / А.В. Шегда, Т.М. Литвиненко та ін.; За ред. А.В. Шегда.-К.:Знання-Пресс,2002. - 335 с.
2. Бабіч О.Я. Стратегія розвитку сільського господарства. - 1992. - № 12. - С. 1.
3. Задохайло Д.В., Кібенко О.Р., Назарова Г.В. Корпоративне упр Гальперін авління: Навчальний посібник,-Х.:Еспада, 2003. - 688 с.
4. Міжнародні та національні стандарти корпоративного управління (збірник кодексів та принципів). - К.: Міжнародна фінансова корпорація. – 2002.